

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 4.

August 1921

19de aargang.

Redigert av Det Norske Myrselskaps sekretær, torvingeniør J. G. Thaulow.

EN KORT OVERSICHT OVER MYRSELSKAPETS FOR- SØKSSTATIONS UTVIKLING TIL OG MED 1920

AV PROFESSOR LENDE NJAA

DA dette er min sidste beretning som leder av Myrselskapets Forsøksstation, tør det være paa sin plads at gi et litet billede av forsøksstationens utvikling i de forløpne aar. Hovedhensigten er, nu ved fratrædelsen, at avlægge regnskap for anvendelsen av de store offentlige bidrag stationen i min tid har mottat, og da vi har ført nøiagtig regnskap kan der ogsaa være flere ting som har almen interesse.

En oversigt over utviklingen til og med 1919 blev indtat i beretningen for 1916—1917 i anledning forsøksstationens 10 aars jubilæum. Under henvisning hertil, kan jeg i nærværende arbeide i det væsentlige indskrænke mig til at føre oversigten frem til og med 1920.

Angaaende oprettelse og erhvervelse av jord henvises til beretningen for 1916—1917. Her skal kun nævnes at forsøksstationen nu disponerer følgende jordarealer:

1. Overlatt av Mære Landbruksskole til 1930	59	maal
2. Leiet av Fængselsvæsenet	328	»
3. Bygslat av Spærbu prestegaard	9	»

Tils. 396 maal

Nydyrkning.

Den jord forsøksstationen har faat overlatt fra Mære Landbruksskole og Fængselsvæsenet ialt 387 maal er myr, hvorav 18 maal hvitmosemyr, resten bestaar av 0,5—1.5 m. dyp dels godt dels litet formuldet græsmyr. Hele arealet var udyrket ved overtagelsen. Av bykseljorden fra Spærbu prestegaard regnedes ca. 5,5 maal for dyrket ved overtagelsen, men den hadde ligget for fæfot i flere aar og begyndte at gaa til med olderskog. Da der desuten var et gammelt grustak midt i stykket, har det ikke været billig at faa denne jord i stand.

Tabel I. Oversigt over udgifter og indtægter ved Myrselskapets Forsøksstation paa Mæresmyren 1907—1920.

	Indtægt av Forsøks- stationen	Samlet udgift	Drifts- udgifter	Spredte felter	Nyan- skaffelser	Ny- bygning	Ny- dyrkning	Veie, Gjærdet, planering	Skogkjøb, bidrag, Mære st.
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
1918	20781,07	50131,52	12378,16	388,00	1426,25	31387,77	3180,40	1200,00	170,94
1919	10338,03	54431,72	17415,99	3470,84	1244,43	24270,93	5017,30	1884,60	1127,63
1920	12545,94	48743,68	19468,74	2316,15	5407,25	15638,49	4436,55	1476,50	—
Ialt 1918—1920	43675,04	153306,92	49262,89	6174,99	8077,93	71297,19	12634,25	4561,10	1298,57
1907—1917	20703,06	76889,51	30952,86	4604,71	5947,37	25333,15	8463,78	314,28	1273,36
Ialt 1907—1920*)	64378,10	230196,43	80215,75	10779,70	14025,30	96630,34	21098,03	4875,38	2571,93

*) + solgt i 1921 av avlinger fra foregaaende aar kr. 9594,14 = 73972,24.

Helt siden forsøksstationen begyndte høsten 1907 er der hvert aar lagt ny jord under ploegen.

Paa myren blev der til og med 1917 dyrket op 156 maal. Siden er gjort helt færdig:

1918 29 maal, 1919 10 maal, 1920 50 maal. Tils. 84 maal.

I alt er der nu altsaa opdyrket 245 maal myr. Dertil kommer, at 49 maal myr er flaaehakket, hvorav ca. 10 maal er grøftet.

I Tuvbakken (stykket som er bykslet av Sparbu prestegaard) er der opdyrket 3 maal, men da omkr. 1,5 maal av den før dyrkede jord gaar væk til veie, hustomter og gaardsplass har vi nu ca. 7 maal dyrket jord der. Tilsammen disponerer saaledes forsøksstationen for tiden 252 maal dyrket jord.

Som det fremgaar av regnskapsoversigten i tabel I er der i aarene 1907—1920 medgaat ialt kr. 21 098,03 til nydyrkning. Herav er kr. 1 355,55 brukt til opdyrkning av 3 maal i Tuvbakken, hvor dyrkningen altsaa er kommet paa kr. 451,85 pr. maal. Men saa har der ogsaa været meget baade av stein og store, friske stubber. Den overfor nævnte paabegyndte dyrkning har kostet 1500,00. Omkostningerne ved opdyrkingen av 245 maal paa myren blir saaledes $\text{kr. } 21\,098,03 \div (1\,355,55 + 1\,500,00) = \text{kr. } 18\,242,88$ eller kr. 74,46 pr. maal. Omkostningerne har variert meget baade efter myrens beskaffenhet, men særlig efter arbeidspriserne. Mens vi før krigen dyrket op græsmyr hvor der kunde brukes torvgrøfter for 30 a 35 kr. pr. maal har samme slags myr kostet 100 a 150 i de sidste dyre aar. Knappt halvparten av opdyrkingen blev utført før krigen og vel halvparten efter (130) maal 1915—1920).

Nybygning.

Efter 1917 er opført en bestyrerbolig med kontorrum m. v. i Tuvbakken og et kornmagasin paa myren.

Planen for bestyrerboligen m. v. er utarbeidet av arkitekt Tormod Hustad. Den blev opført i 1918—1920 og har en grundflate paa 165,5 m² og er bygget i fulde 2 etager. Bortset fra den lille vinkel er der kjelder under hele bygningen. I 1. etage er der 3 kontorer, 3 stuer, kjøkken og hall foruten et par smaa ganger. 2. etage har 7 værelser, hvorav de 4 er ganske smaa, foruten bad og ganger.

Fig. 1 viser planen for 1. etage og fig. 2 og 3 viser bygningen utvendig — set henholdsvis fra sydvest og nordøst.

Bygningen koster nu kr. 59 289,48. Herav falder paa vandledning kr. 3 155,48, paa ovner og bad ca. 2 300,00 og paa installering av elektrisk lys ca. kr. 1 200,00. Trækkes disse beløp fra koster selve huset kr. 52 643,00.

Væggene er opført av bindingsverk med 2" planker som fyld, desuten 3 panel og 2 paplag i yttervæggene og 2 panel dels med dels uten paplag i indervæggene. I alle 3 gulv er lagt stubloft med torvstrøfyld. Fotpanel er indlagt, i 3 stuer i kontor samt i hallen. Grundmuren er

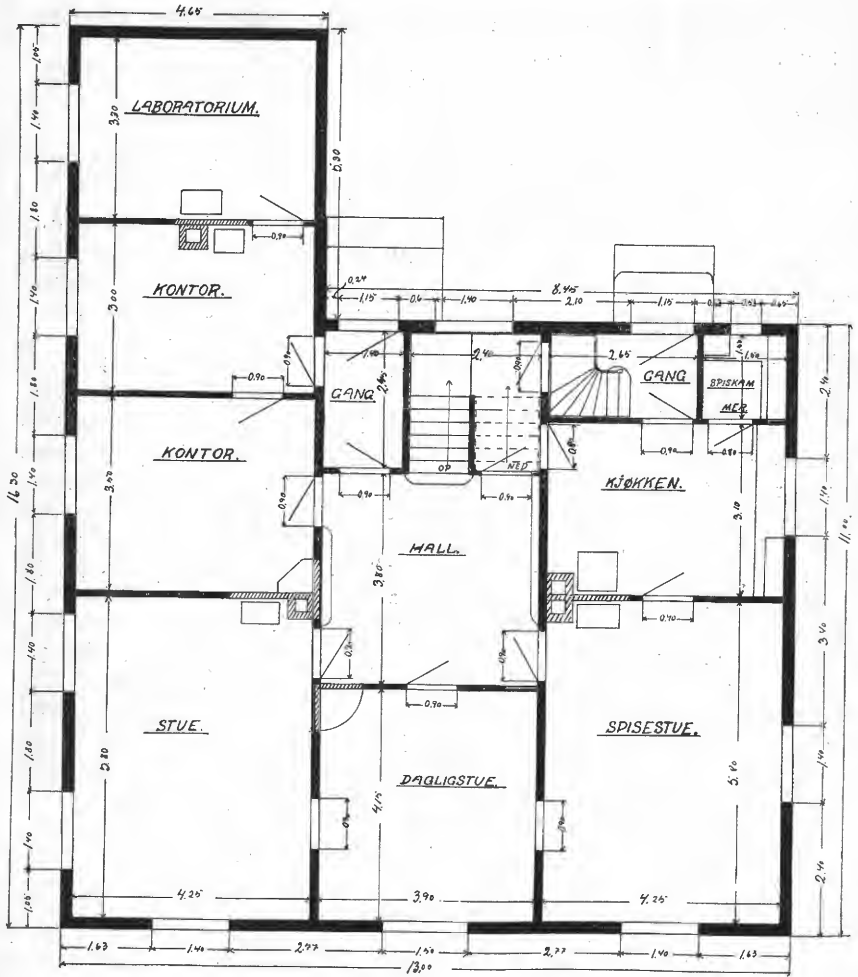
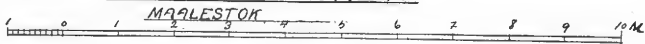

Fig. 1.

BESTYRERBOLIG
VED
MYRSELSKAPETS FORSØKSSTASJON

PÅ MÆRESMYREN.

ALLE MAAL I METER.
PLAN AV 1STE ETAGE.

opført av graastein og som taktækningsmateriale er anvendt krum teglstein.

Kornmagasinet har en grundflate paa 7×9 m. er opført av bindingsverk med paptok og har 3 gulv. Det blev opført i 1920 og kostet kr. 6 518,29.

Fordeling av utgiftene ved bestyrerboligen. Da vi har ført nøiagtig regnskap, kan det ha sin interesse at undersøke hvorledes utgiftene fordeler sig paa de forskjellige poster. Jeg har først delt op utgiftene i direkte arbeidsutgifter og materialer og denne fordeling er enkel nok at foreta, men da materialerne kjøpes i en mer eller mindre forældet eller bearbeidet tilstand, er det ind-

Fig. 2. Bestyrerbolig set fra sydvest.

lysende at en større eller mindre del av materialprisen er arbeidsløn eller arbeidsandel. Jeg har gjort forsøk paa at utskille hvor meget av prisen som falder paa det oprindelige raaprodukt og paa den senere forædling. Naar det skal undersøkes hvor meget av raamaterialprisen som skyldes forædlingen (arbeide og kapital) og hvor meget som falder paa raaproduktet (natur), gjelder det at finde værdien paa de egentlige raamaterialer; træet paa rot, jernet, leiret, kalken og sanden i gruben o.s.v. Alle de senere paaløpne omkostninger regner jeg for arbeidets og kapitalens andel. Heri indgaar foruten utgifter til selve bearbeidelsen ogsaa transporten og omsætningsomkostninger, samt kapitalens andel.

Raaproduktets andel i materialprisen spiller størst rolle for træmaterialerne. Efter konferanse med sakyndige paa området har jeg sat den til 30%. For materialer som mur- og takstein, kalk og cement, spiker, beslag, støpegods o. l. har jeg sat raaproduktets (naturens) andel til 5% og det er sikkert rikelig. Den samme procent er brukt for døre, vinduer og andre indredningsartikler.

Efter regnskapet fordeler utgiftene sig saaledes paa efterfølgende poster:

	Beløb kr.	Pct.
I. Direkte arbeide:		
1. Grundarbeide, muring, vandledning.....	12788,81	21,5
2. Træarbeide, maling, installering av elektrisk lys....	12975,93	22,0
3. Arkitekthonorar.....	1500,00	2,5
	<hr/> 27264,74 <hr/>	<hr/> 46 <hr/>

Fig. 3. Bestyrerbolig set fra nordøst.

II. Materialer:

1. Cement, kalk, mur- og taksten, rør o. lign.....	6718,86	11,0
2. Træmaterialer.....	14158,63	24,0
3. Spiker, beslag, ovner, døre, vinduer, maling, elektrisk materiel m. v.....	11147,25	19,0
	<hr/> 32024,74 <hr/>	<hr/> 54 <hr/>
Tilsammen	59289,48	100 ⁰ / ₀

Efter skjøn falder følgende andele av materialprisen paa raaproduktet (natur) og paa de senere tilkomne omkostninger (arbeide og kapital):

	Arbeide og kapital		Natur	
	Beløp kr.	Pct.	Beløp kr.	Pct.
1. Cement, kalk, mur- og taksten, rør	6382,92	95	335,94	5
2. Træmaterialer	9901,04	70	4257,59	30
3. Spiker, beslag o. s. v.	10589,89	95	557,36	5
	<u>26873,85</u>	<u>84</u>	<u>5150,89</u>	<u>16</u>

Fig. 4. Arbeiderbolig.

Sammen drag:			
Arbeide (+ litt kapital):	kr.	kr.	Pct.
Direkte arbeide	27264,74		
Arbeidsandel (+ litt kapitalandel) i materialer	26873,85		
		<u>54138,59</u>	<u>91,3</u>
Natur (værdien av det opr. raaproduct)		5150,89	8,7
		<u>59289,48</u>	<u>100</u>

Før jeg begynde paa denne beregning skjønte jeg nok at arbeidet var den tyngste post, men at det utgjorde en saa stor del hadde jeg ikke ventet.

For det første utgjør det direkte arbeide som er utført paa selve

bygningen hele 46% av omkostningerne. Dernæst utgjør arbeidsandelen det meste ogsaa av materialprisene. Efter min skjønsmæssige beregning hele 84% paa kapital og arbeide og kun 16% paa raaproduktet.

For at faa et begrep om fordelingen mellem de tre produktionsfaktorer skal jeg søke at skille ut ogsaa kapitalandelen. Det skulde være rikelig naar der til denne produktionsfaktor regnes 10% av utgiftene til arbeide og kapital eller kr. 5 413,86. Der blir da kr. 48 724,73 tilbake paa arbeidet.

Efter denne beregning fordeler de samlede utgifter sig paa de tre produktionsfaktorer saaledes:

Arbeide	kr. 48 724,73 = 82,0 %
Natur	» 5 150,89 = 8,7 »
Kapital	» 5 413,86 = 9,3 »

Bygningen blev opført under krigstidens høikonjunktur og er antagelig blit omtrent 3 gange saa dyr som opførelsen før krigen hadde kostet. Regner vi med en tredobling av alle tre faktorer viser det sig at stigningen i arbeidsprisen har fordyret denne bygning med kr. 32 483,16 mens tredobling av kapitalens og naturens andel har bevirket en fordyrelse paa kr. 7043,16.

Denne undersøkelse viser at det væsentlig er arbeidet som er værdiskapende selv i et gammelt samfund som vort og som følge derav er det ogsaa arbeidsprisen som for den alt overveiende del bestemmer byggeomkostningerne.

Hertil kommer at det væsentlig er arbeidet som har skapt kapitalen og at naturproduktene værdi ogsaa for størsteparten skyldes arbeidet.

Skjønt det ligger litt paa siden av dette arbeide skal jeg allikevel komme litt ind paa byggeforholdene paa landsbygdene. Som bekjent slipper man paa landsbygden som regel meget rimeligere fra byggeomkostningerne end i byene. Aarsakene kan være flere, men her skal vi se litt paa eget arbeide og egen skog.

Besparelsen i kontantutlæg ved at ta tømmeret i egen skog vilde efter mine beregninger kun utgjort kr. 4 257,59 eller vel 7% av de samlede utgifter. Ved en enklere utstyrt bygning vilde sikkert besparelsen blit forholdsvis større. For at faa et begrep om hvad besparelsen ved eget arbeide vil ha at si ved en bygning som denne, skal anføres en skjønsmæssig beregning. Ved at begynde i god tid i forveien vilde man sikkert magtet at utføre over halvparten av grund — stein og murarbeidet —. Dette utgjør i nærværende tilfælde kr. 6 394,41. Ved kosthold, kjøring og nogen deltagelse kunde spares f. eks. 20% av træ- og malerarbeidet, hvilket vilde beløpet sig til kr. 2 595,20, og endelig kunde man ved fremdrivning og sagning av tømmeret sparet omtrent kr. 4 000,00. Tilsammen utgjør disse beløp omtrent kr. 15 000,00 eller ca. 25% av de samlede byggeomkostninger. Ialfald paa mindre gaardsbruk sparer man i praksis ind forholdsvis større beløp paa denne maate og det er netop dette forhold som er hovedårsaken til at de fleste bønder idethele kan skaffe sig tilstrækkelige huse.

Efter mit kjendskap til forholdene er jeg overbevist om at naar man paa landsbygdene som regel sparer ind saa væsentlige beløp i kontantutlæg ved nybygning saa skyldes dette mer eget arbeide end egen skog.

Indtægter og utgifter 1907—1920.

Det sier sig selv at driften av en forsøksstation maa koste betydelig mer end for en gaard av tilsvarende størrelse. Naar jorden opdelt i 2000 a 3000 smaaruter og alt som tilføre av utsæd gjødsel m.m. skal avveies nøiagtig til hver rute og avlingen likesaa, saa kræves der for-

Fig. 5. Kløvereng paa nydyrket 1,5 m. dyp gruskjørt hvitmosemyr.

holdsvis stor arbeidshjælp. Dertil kommer store ekstra utgifter som analyse og trykning m.m., som et alm. gaardsbruk ikke har nævneværdig av. Likesaa maa det huskes paa at alle bygninger er ført op fra nyt av og al jord er nydyrket, samt alle redskaper besætning m.v. er anskaffet i den tid regnskapsoversigten omfatter.

Indtægtene maa nødvendigvis bli mindre end paa en veldrevet gaard av samme størrelse, da der for sammenligningens skyld maa være en del ugjødslede, svakt eller ensidig gjødslede ruter som gir litet utbytte og av de mange planteslag eller behandlingsmaater som prøves er de altid en del som gir mindre avling end normalt.

Indtægtene.

I beretningen for 1916—1917 er der gjort rede for de aarlige indtægter fra 1908 til 1917. Her skal kun nævnes at indtægten i 1908 var

kr. 29,91 og i 1917 var den kommet op i kr. 8034,84. Av tabel I fremgaar indtægtene for aarene 1918—1920. Høiest var indtægten i 1918 med kr. 20791,07. Paa grund av lavere priser og vanskelig avsetning er indtægten blit betydelig lavere i 1919 og 1920 — til trods for at avlingene, særlig sidstnevnte aar var betydelig større. Da vort regnskapsaar følger kalenderaaret svarer ikke den bokførte indtægt til den virkelige indtægt for aaret. I 1921 er der hittil solgt eller brukt for kr. 9594,14 av avlingen fra foregaaende aar. Hertil kommer at vi har 20—30000 kg. halm usolgt. Lægges dette beløp til har indtægtene ialt været kr. 73972,24 — herav falder kr. 49554,02 paa de tre sidste aar (de bokførte indtægter 1918—1920 + kr. 9594,14 for avling fra disse aar solgt 1921 og ÷ kr. 3715,16 for avling fra aarene før 1918 — solgt i disse aar). Altsaa i gjennemsnit for de 3 sidste aar kr. 16518,01 aarlig.

Utgifterne.

Angaaende de aarlige utgifter indtil 1917 henvises til beretningen for 1916—1917. Her skal kun nævnes at i 1907 var utgiften kun kr. 499,33 og i 1917 var den steget til kr. 25047,10.

Som det fremgaar av tabel I har de samlede utgifter fra 1907 til 1920 været kr. 230196,43, hvorav kr. 153306,92 falder paa de 3 sidste aar.

Utgiftene fordeler sig saaledes:

Driftsutgifter:

Driftsutgifter ved forsøksstationen paa		
Mæresmyren.....	kr.	80215,75
Spredte felter.....	»	10779,70
		<hr/>
		kr. 90995,45

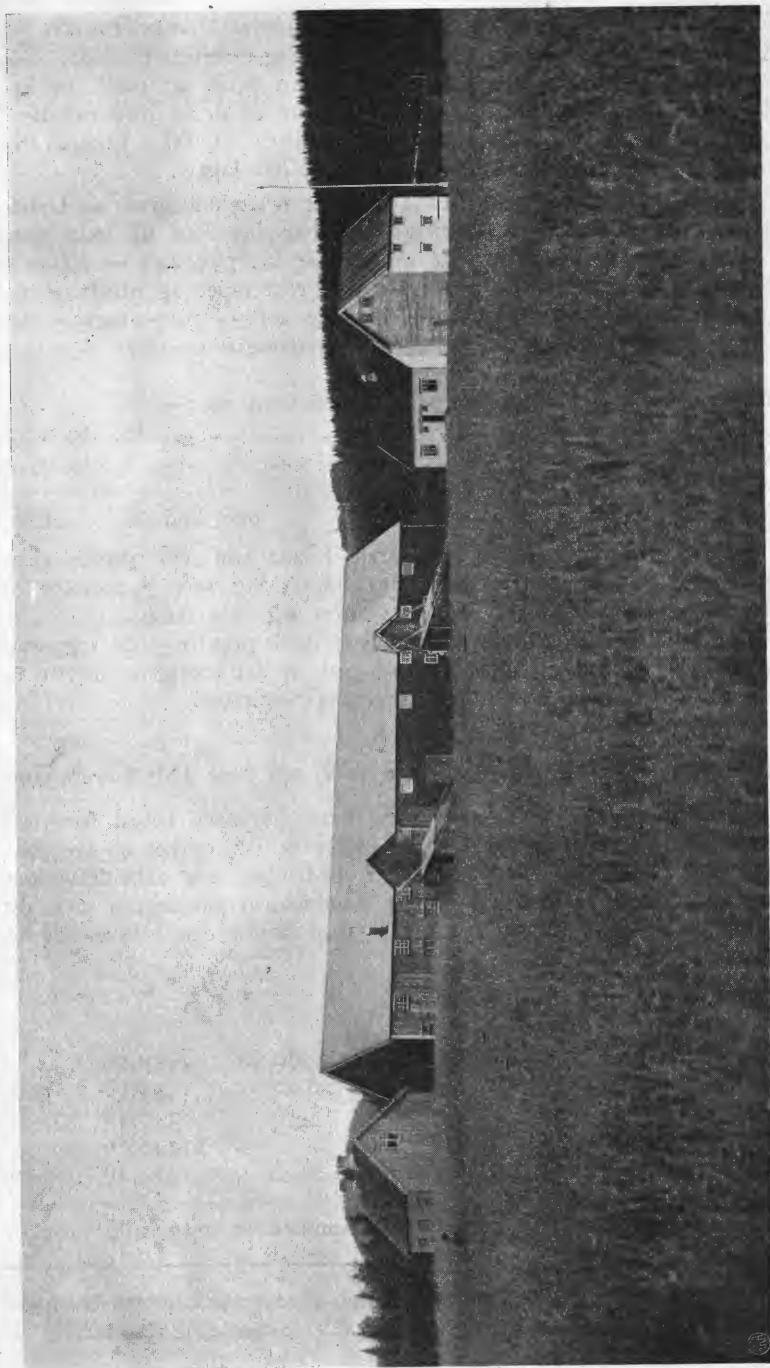
Anlægsutgifter og nyanskaffelser vedkom.

forsøksstationen paa Mæresmyren:		
Nybygning.....	kr.	96630,34
Nydyrkning.....	»	21098,03
Nyanskaffelser.....	»	14025,30
Veie, gjærder, planering.....	»	4875,38
Skogkjøp, bidrag til Mære st.	»	2571,93
		<hr/>
		kr. 139200,98

Tilsammen kr. 230196,43

Dette er store utgifter og man kan ha grund til at spørre: hvad har det offentlige faat igjen for dem?

Jeg gaar ut fra at der for anlægsutgiftene er tilveiebragt mindst tilsvarende værdier. Saaledes skal nævnes at av anlægsutgiftene utgjør utgiftene til hus kr. 96630,34, herfra bør rettelig trekkes fra ca. kr. 6000 for vandledning. Tilbake paa husene blir da kr. 90630,34.

Husene ved Det Norske Myrselskaps forsøksstation paa Mæresmyren 1920.

Efter en forholdsvis lav takst er nu husene assurert for kr. 105 000. Og utgiftene til ny dyrkning stiller sig betydelig gunstigere endda. Som før nævnt har denne i gjennemsnit kostet kr. 74.46 pr. maal, og hvis forholdene blir slik at det idetheletat gaar an at drive jordbruk her i landet, vil jorden forrente en betydelig større kapital. Likesaa har nyanskaffelserne nu større salgsværdi end de har kostet.

Til fradrag fra driftsutgifterne kommer driftsindtægten. — Driftsutgiftene ved stationen paa Mæresmyren har fra 1907 til 1920 været kr. 80 215,75 og inntægterne i de samme aar kr. 73 972,24 — altsaa et underskud paa kr. 6 243,51, hertil kommer rentetapet og utgiftene ved de spredte forsøk. Ser vi paa de 6 sidste aar — 1915—1920 — saa har inntægtene paa Mæresmyren dekket driftsutgiftene idet:

Inntægtene av forsøksstationen paa Mæresmyren 1915—

1920 var kr.	kr. 69 203,74
og driftsutgifterne i samme tid	» 69 117,39

overskud kr. 86,35

Bortset fra rentetapet og de første 8 aar kan man derfor si at forsøksstationen paa Mæresmyren har baaret sig selv økonomisk og regnes med værdistigningen har den baaret sig hele tiden.

Myrkonsulentens og assistentens løn er holdt utenfor dette regnskap, men saa maa der til gjengjæld huskes paa at det viktigste utbytte av forsøksstationen skulde være dens forskningsresultater.

Fordeling av utgiftene ved opprettelsen av et nyt bruk paa Mæresmyren.

I beretningen for 1916—1917 blev dette spørsmal belyst for eiendommen i den stand den var i 1918. Siden er der dyrket op 60 maal, opført et kornmagasin gjort en del forbedringer paa arbeiderboligen og sat op en del nye gjærder. Mens eiendommen paa myren med 185 maal dyrket jord kostet kr. 43 411,21 i 1918 koster den i 1920 ialt kr. 61 902,62.

Utgiftene fordeler sig saaledes:

1. Indkjøp av 245 maal myr à kr. 10,00 kr.	2450,00	4 0/0
2. Kanalisering » 245 » » à » 10,00 »	2450,00	4 »
3. Opdyrking » 245 » » à » 74,46 »	18347,48	30 »
4. Bebyggelse	» 37340,86	60 »
5. Gjærder og veier	» 1314,28	2 »

Tilsammen kr. 61 902,62 100 0/0

I dette tilfælde utgjør den oprindelige jordværdi kun 4% av hvad den færdige eiendom koster, mens de 96% er arbeide og kapital.

Forholdet mellom disse to poster vil selvsagt svinge adskillig efter forholdene, særlig prisen paa udyrket jord, dyrknings- og byggeomkostninger. Som regel vil baade jordprisen og opdyrkningsomkostningene bli større end paa Mæresmyren, men regelen vil for alle jordbruk være at den opprindelige jordpris spiller en mindre væsentlig rolle i den færdige gaards kostende.

Nedenstaaende sammenstilling gir et billede baade av arbeidets overveiende betydning for omkostningene og for fordelingen paa hovedposterne ved det nyoprettede bruk paa Mæresmyren:

	kr.	kr.	Pct. av de samlede omkostn.
Direkte arbeide utført paa stedet:			
Nydyrkning	18347,48		
Kanalisering	2450,00		
Gjærder og veier	814,28		
Nybygning 46 % av byggesummen.	17176,80		
		38788,56	62
Arbeidsandel og kapitalandel i byg-			
nings- og gjærdematerialer		16581,21	28
Natur:			
Indkjøp av jord	2450,00		
20 % av materialprisen for bygningen	4032,81		
10 » av materialpr. til gjærde m. v.	50,00		
		6532,81	10

Regnes 8% av de samlede utgifter som kapitalens andel og 10% paa naturen (jord, raamaterialer) blir der ved opprettelsen av dette bruk tilbake ialt 82% paa arbeidet.

Da denne beregning delvis er bygget paa skjøn gjør den ikke krav paa at være nøiagtig, men jeg antar at den ikke ligger saa langt fra det rigtige.

Som en konklusjon paa denne undersøkelse skal uttales:

Adgang til jord og raaprodukter er selvsagt en nødvendig forutsætning ved nybygning og opprettelse av nye bruk, men spiller en underordnet rolle for omkostningene, kapitalen er nødvendig som forskud og hjelpemiddel, men det er væsentlig arbeidet som skaper verdierne og som utgjør størsteparten av omkostningerne.

En nybygger som kan utføre det meste arbeide selv, sparer meget paa kontantutleggene — der er i henhold til ovennævnte tal intet iveien for at 40 a 60% av det færdige bruks værdi eller kostende kan være eget arbeide, men da der som regel vil gaa flere aar før et nyt bruk gir stor nok avkastning til at klare forrentningen og fø sin mand, er det klart at en nybygger trenger betydelige kapitalforskud. En nærmere utredning av dette forhold findes i beretningen for 1916—1917, hvortil henvises.

Forsøk 1920.

Paa Mæresmyren har der i 1920 vært igang 124 felter paa et areal av omtrent 185 maal.

Nedenstaaende oversigt viser hvilke spørsmal der er arbeidet med:

I. Sortforsøk: 15 engfelter, 3 havre og 2 vaarhvetefelter, samt 1 felt for hver av følgende vekster: byg, vaarrug, høstrug, grønfor, poteter, næper, kaalrot, kaal, gulerøtter, bærbusker, bringebær og blomster, ialt 32 felter.

II. Frøavl 9 engfelter (timotei, rævehale, engrap, rød-, alsikke- og hvitkløver).

III. Gjødslingsforsøk 16 felter til eng, 2 til korn, 1 til kaalrot, 3 paa halvdyrket myr og 1 paa udyrket hvitmosemyr ialt 26 felter.

IV. Forsøk med jordforbedringsmidler 6 kalkningsfelter og 8 forsøk med paaføring av mineraljord — ialt 14 felter.

V. Forsøk med ulik saatid. 1 havre-, 1 byg-, 1 grønfor- og 1 engfelt. Paa grønforfeltet prøves desuten forskjellig høstetid — ialt 4 felter.

VI. Forsøk med forskjellig saamængde og forskj. behandling av utsæden. 3 engfelter, 1 bygfelt, 1 avsopningsforsøk og 1 felt til sammenligning mellem radsaaning og bredsaaning — ialt 6 felter.

VII. Forskjellige gjenlægningsmaater for eng. 5 felter.

VIII. Smitningsforsøk. 2 eftervirkningsforsøk.

IX. Forskjellige opdykningsmaater og ulik bearbeidning. 4 opdykningsforsøk, 1 rulningsforsøk ialt 5 felter.

X. Avgrøftningsforsøk. 4 felter.

XI. Beitningsforsøk. 3 felter.

XII. Forsøk med haaslaaet. 2 felter.

XIII. Planteforædling. Der arbeides fortiden med timotei, hundegræs, rødsvingel, engrap og rødkløver.

Spredte felter.

Ved forsøksstationen paa Enebo i Trysil har der været igang 1 forsøk med ulike grøfteavstande, 1 kalknings- og grusningsforsøk, 2 forsøk med ulike engfrøblandinger og 1 gjødslingsforsøk. Paa Torvskolen i Vaaler er der anlagt 1 forsøk med ulike engfrøblandinger, 1 gjødslingsforsøk og 1 felt med havre og byg til modning.

Desuten har der været igang 3 forsøk med forskjellige engfrøblandinger 5 gjødslingsforsøk og 1 beiteforsøk hos sekretær Eggen, Sunnan.

Angaaende forsøksresultatene henvises til forsøksstationens beretninger og andre publikationer. En oversigt herover til og med 1918 findes i beretningen for 1916—1917.

Slutningsbemerkninger.

Jeg skal til slutning faa lov at takke for den tillid som Myrsekskaps styre og de bevilgende myndigheter har vist, ved at stille til vor raadighet ganske store beløp vi har brukt.

Det er med vemodige følelser jeg etter 11 aars arbeide forlater stillingen som leder av forsøksstationen paa Mæresmyren hvor jeg har hat saa at si ubegrænset adgang til velskikket forsøksjord, hvor jeg har hat den glæde at se det dyrkede areal økes fra 18 til 245 maal og hvor alle de nuværende bygninger er reist i denne tid. Ved et nyrydningsarbeide som dette blir en knyttet fastere til stedet end ved at arbeide paa en mer færdig gaard.

Jeg kan takke en lykkelig skjæbne for at den førte mig til et saa glimrende arbeidsfelt som Mæresmyren og har git mig anledning til at være med paa arbeidet for at løse ut de bundne herligheter i vore mange millioner maal myr. Og myrjorden har overtruffet mine ganske store forventninger da jeg begyndte. Skjønt de senere aar har vist en glædelig fremgang for myr dyrkingen, er vi endnu bare ved begyndelsen, naar vi ser paa landet som helhet. Ved hjælp av kundskapens lys og troens varme er jeg forvissat om at vore myrer med økende fart vil bli lagt ind under kulturens befruktende haand.

LITTERATUR

1916 Års Torvkomittés Betänkande. Forslag til statsforanstaltninger for at fremme en øket anvendelse av torv som brændsel. 1. del 345 sider og 2. del 199 sider med tegninger, grafiske tabeller og karter. Stockholm 1921.

Denne beretning, som er utarbeidet av den av den svenske regjering i aaret 1916 opnævnte torvkomite, er vistnok den mest omfattende utredning om torvspørsmålet som hittil er utkommet. Vi haaper senere at faa anledning til en nærmere omtale av samme.

Geheimer-Regierungsrat, Ingeniør A. Hausding: Handbuch der Torfgewinnung und Torfverwertung. 5te omarbeidede og forøkede oplag. 577 sider med 170 billeder. Verlagsbuchhandlung Paul Parey, Berlin 1921. Pris 100 mk. Kan bestilles i norsk bohandel.

Naar denne torvbrukets haandbok nu igjen utkommer med nyt oplag viser det at torvspørsmålet ikke alene er av stor betydning i Tyskland for tiden, men ogsaa at forfatteren og forlæggeren søker at holde haandboken paa høide med utviklingen. De meste av de nye forbedringer, som er kjendt i Tyskland, er omtalt paa forfatterens kjendte kritiske og upartiske maate. I en kortfattet oversigt over det mest bemerkelsesverdige vedrørende torvberedningsmetoder uttaler forfatteren,